

Hil' Shabbat Chaburah: Source Of The 39 Melachot

Fall 5779

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

1. **Rashi [1040 - 1105, France], Bava Kamma 2a** ד"ה ארבעה אבות נזיקין
מתני'. ארבעה אבות נזיקין - אבות קרי להנך דכתיבן בקרא בהדיא ובגמרא מפרש הי ניהו תולדות.
2. **Tosafot [12 - 14th centuries C.E., France, Germany], Shabbat 49b** ד"ה ארבעים אבות.
ארבעים אבות מלאכות חסר אחת כנגד מי - דהרבה מלאכות יש דמיינן להדי הוה לן למחשביניהו כולן כאחת כדפריך בפרק כלל גדול (לקמן עג:) היינו זורה היינו בורר היינו מרקד ומשום חילוק מועט שביניהם לא הוה מחלקינן להו אי לאו דקים להו דל"ט מלאכות הן כנגד שום דבר לכך בעי כנגד מי.
3. **Talmud Bavli [5th Century, Iraq], Shabbat 49b**
1 הדור יתבי וקמביעיא להו: הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי? אמר להו רבי חנינא בר חמא: כנגד עבודות המשכן.
2 אמר להו רבי יונתן ברבי אלעזר כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא: כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה - ארבעים חסר אחת. בעי רב יוסף: ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא, או לא? - אמר ליה אביי: וליתי ספר תורה ולימני!
4 מי לא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא זז משם, עד שהביאו ספר תורה ומנאום. אמר ליה: כי קא מספקא לי - משום דכתיב והמלאכה היתה דים ממנינא הוא, והא - כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס, או דילמא: ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא, והאי והמלאכה היתה דים - הכי קאמר: דשלים ליה עבידתא? תיקו. תניא כמאן דאמר כנגד עבודות המשכן,
7 דתניא: אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן, הם זרעו - ואתם לא תזרעו, הם קצרו - ואתם לא תקצרו, הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה - ואתם לא תכניסו מרשות הרבים לרשות היחיד. הם הורידו את הקרשים מעגלה לקרקע - ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים, הם הוציאו מעגלה לעגלה - ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות היחיד.
10 מרשות היחיד לרשות היחיד, מאי קא עביד? - אביי ורבא דאמרי תרוויהו, ואיתימא רב אדא בר אהבה: מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים.
11
4. **Tosafot [12 - 14th centuries C.E., France, Germany], Shabbat 49b** ד"ה כנגד כל מלאכה שבתורה.
1 כנגד כל מלאכה שבתורה - לכאורה נראה דיליף נמי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד דאי לא יליף ממשכן א"כ היכי ידעינן לדידיה הי ניהו אבות מלאכות והי תולדות דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאום אבות ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזורק המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו ואנו עושין שתיהן אבות כגון מרקד ובורר לכך חלקום חכמים להשלים מנין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכת ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה ובורר בשתיים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המשכן גרידא אית לן לאחשוביניהו בתרתי דקאמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג:) כל מילתא דהואי במשכן אע"ג דאיכא דמאי לה חשיב לה.
5. **R' Shlomo ben Aderet [1235 - 1310, Spain], Chidushei HaRashba, ibid.**
1 ואי קשיא לך למאן דיליף ממלאכה ומלאכות שנכתבו בתורה מנא ליה דהאי אב והאי תולדה, ומנא ליה דהני ניהו מלאכות שנאסרו בשבת אטו מדעת עצמן בררו להן חכמים המלאכות, ועוד דבהדיא תנן בפרק הזורק (צ"ו א') המושיט חייב שכן היתה עבודת הלויים, וי"ל דכולהו ילפי ממשכן מדנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן, אלא דמר יליף כולה מילתא ממשכן ומר לא יליף מניינן ממשכן אלא ממלאכה ומלאכות, וחשיבותן כלומר אבות המלאכות בלחוד ילפינן ממשכן, וא"ת אם כן מאי קאמרינן בסמוך תניא כמאן דאמר ממשכן דתניא אין חייבין אלא במלאכה שכיוצא בה היתה במשכן, והא כולי עלמא מודו בהא, י"ל דמדקתני הם זרעו ואתם לא תזרעו קא מסייע ליה דמינה משמע דעיקרא דמילתא מהתם יליף וממלאכות שבמשכן אזהריניהו רחמנא.
7
6. **R' Eliezer of Mitz [? - 1175, France], Sefer Yereim 274 [102]**
הני אבות מלאכות כנגד מי אמר ר' חנינא בר חמא כנגד עבודת המשכן ר' יונתן בן אלעזר אומר היה ר"ש בן יוסי בן לקוניא אומר כנגד מלאכה ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת וראו חכמים אלו המלאכות הדומות עבודה הדומה היא נקראת מלאכה דכתיב מלאכת עבודה לא תעשו ואמרינן אלו הן שהקפידה התורה עליהן כי לא מסרן הכתוב אלא לחכמים ואלו ראויות לקרוא מלאכה.

מִיֵּשׁ ב' כנגד עבודת המשכן, ג'כ פי' דמזכתי' סתם לא תעשה כל מלאכה ולא תפרש מהו הנקרא מלאכה לא מסרו הכתוב אלא לתכמים ולא נראה לתכמים שיהי' נקרא מלאכה רק אותם המלאכות שהיו במשכן, פי' יריאים פי' ק'כ ויש חידוש כי מלאכות שבת מסרן הכתוב לתכמים ובמלאכות יו"ט מלינו ג'כ כן פי' מרדכי צילה פרק א' רמז תרמ"ג דהחורה התירה מלאכה אוכל נפש שמלישה ואיליך ומסרן הכתוב לתכמים לידע מלאכה הדומה מלישה ואיליך עכ"ל ומלאכות חוה"מ ג'כ מסרן הכתוב לתכמים כמבואר במגינה י"ח א' הרי מלאכות שבת ויו"ט וחוה"מ כולם גם כיווי בעינין זה של מסירת הכתוב לתכמים ופי' ריטצ'א ר"ה י"ב כ' ד"ה חקן החס דכ' ועוד ה"י ג' לומר כי הפעם שקבעו חכמים שבת ר"ה לאילן וקבעו תשרי לתבואה כ"י וכל הדברים האלו הכתוב מסרם לתכמים כרוב דינין של תורה עכ"ל וכן דברי חיים להר"ס קמרי"א מלאנו ז"ל כי דעמס הא דבפי' מלאכות שהיו במשכן פסאם דשביחא שבת הרי הוא זכר למה ששבת השי"ת

<http://asif.co.il/download/kitvey-et/alon%20shevut/alon%20shevut133/133shabat.html>

8. Rabbeinu Chananel [c. 990 – c. 1055, Tunisia], *ibid.*

- 1 אמר ר' חנינה הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד עבודות המשכן. ותניא כוותיה אין חיבין אלא על מלאכה
- 2 שכיוצא בה היתה במשכן כיצד הן זרעו וקצרו והעלו קרשים מקרקע לעגלה אתם לא תזרעו ולא תקצרו כו' הא דתנן אבות
- 3 מלאכות ארבעים חסר אחת כו'. וא"ר יונתן בן אלעזר כנגד מלאכת ומלאכה שבתורה*) והן ס"א. כשתוציא ג' מלאכות הכתובין
- 4 בויכולו השמים וד' שכתוב בהן ועשית ויעשה ותעשה ולרגל המלאכה וי"ג שכתב כל מלאכת עבודה הרי כ"א נשאר מ'
- 5 ובכללם ששת ימים וכו' לא תעשה מלאכה. ולמה (זכה) כי בפירוש אמרו בתלמוד א"י שבא זה הכתוב להשלים ל"ט מלאכות
- 6 בתורה ויש מי שמוציא מכלל אלו מ' ויבא יוסף הביתה לעשות מלאכתו. ונשאר ל"ט ויש מי שמוציא והמלאכה היתה דים
- 7 ולדברי הכל נשארים ל"ט מלאכות:

9. Mechilta [3rd Century, Israel] Vayakel, Mesechta D'Shabta 1

ויאמר אליהם אלה הדברים וגו'. רבי אומר, להביא שלשים ותשע אבות המלאכות שאמר להם משה על פה.

10. R' Yoel Bin Nun [1946 - , Israel] - <https://www.etzion.org.il/he/> פרשת ויקהל-לט-אבות-מלאכה-מניין

נראה, שבראשית פרשתנו ניתן למצוא מקור אחר - ומשכנע יותר - ל"ט אבות המלאכה: ל"ט אבות כנגד ל"ט עבודות המשכן.

"וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו את כל אשר צוה ד': (1) את המשכן, (2) את אהלו (3) ואת מכסהו, (4) את קרסיו (5) ואת קרשיו, (6) את בריחיו, (7) את עמודיו (8) ואת אדניו: (9) את הארון (10) ואת בדיו, (11) את הכפורת (12) ואת פרוכת המסך: (13) את השולחן (14) ואת בדיו (15) ואת כל כליו, (16) ואת לחם הפנים: (17) ואת מנורת המאור (18) ואת כליה (19) ואת נרותיה, (20) ואת שמן המאור: (21) ואת מזבח הקטורת (22) ואת בדיו (23) ואת שמן המשחה (24) ואת קטורת הסמים (25) ואת מסך הפתח לפתח המשכן: (26) את מזבח העולה (27) ואת מכבר הנחשת אשר לו, (28) את בדיו (29) ואת כל כליו, (30) את הכיור (31) ואת כנו: (32) את קלעי החצר, (33) את עמודיו (34) ואת אדניה (35) ואת מסך שער החצר: (36) את יתדות המשכן (37) ואת יתדות החצר (38) ואת מיתריהם: (39) את בגדי השרד לשרת בקודש - את בגדי הקודש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן".

מניין דומה, של ל"ט מלאכות, עולה מרשימת העבודות שבתחילת פרשת פקודי. מעתה ברור שחז"ל מנו את העבודות המנויות בתחילת מלאכת המשכן, והסיקו שמניין המלאכות האסורות בשבת צריך להיות זהה למניין מלאכות המשכן: ל"ט אבות מלאכה כנגד ל"ט מלאכות המשכן.

11. Talmud Bavli [5th Century, Iraq], Shabbat 74b

והלש והאופה. אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה! - תנא דידן - סידורא דפת נקט.

12. Rashi [1040 – 1105, France], Shabbat 73a

האופה - לא הוה במשכן, דלא שייך אלא בפת, ופת לא שייכא במלאכת המשכן, אבל כולהו קמייתא הואי בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני, ובגמרא פריך: דשביק תנא מבשל דהוי בסממנים, ונקט אופה, ושיעורן של אלו כגרוגרת, חוץ מחורש דבכל שהוא, לקמן בפרק הבונה (שבת קג, א).

13. R' Hai Gaon [939 – 1038, Iraq], Teshuvot HaGeonim, Otzar HaGeonim to Shabbat, Shu"t 157

וששאלתם: מהו אבות המלאכה דגמרינן ממעשה המשכן, ואמר: הם זרעו ואתם לא תזרעו - זריעה וקצירה היאך הוואי במשכן? תשובה: הלוא יש בקרבן תמיד כל יום עשירית האיפה סולת; ובקרבן אהרן, חביתים שבכל יום; ובמילואים, סל המצות; ובכל אלה ממעשה משכן, ואין מביאים כל אלה אלא מן הזרע ומן הקציר

14. R' Yehuda Shaviv [Current, Israel], http://asif.co.il/?wpfb_dl=5866#_ftnref2

המדקדק בלשון הגמרא ימצא, שלא נאמר כלל שאופה לא היה במשכן אלא "שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה". וניתן אפוא להסיר, לא שאין ללמוד מאופה, אלא שעדיף לנקוט מבשל (סממנין), שלגביו באו כל המלאכות כסדרן. על פי זה נבין גם, מדוע לא באה כאן לשון תמיהה בדברי רב פפא, אלא "אמר רב פפא" - בניחותא.

15. Talmud Bavli [5th Century, Iraq], Bava Kamma 2a

מדקתני אבות - מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן? גבי שבת תנן: אבות מלאכות ארבעים חסר אחת; אבות - מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן, לא שנא אב - חטאת, ולא שנא תולדה - חטאת, לא שנא אב - סקילה, ולא שנא תולדה - סקילה. ומאי איכא בין אב לתולדה? נפקא מינה, דאילו עביד שתי אבות בהדי הדדי, אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי - מחייב אכל חדא וחדא, ואילו עביד אב ותולדה דידיה - לא מחייב אלא חדא. ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב, אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי לה תולדה? הך דהוה במשכן חשיבא - קרי ליה אב, הך דלא הוי במשכן חשיבא - קרי לה תולדה

16. Rambam [1135-1204, Spain, Egypt], Hil' Shabbat 7:5

התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות, כיצד המחתך את הירק מעט מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה, וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן, וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה.